

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

Työelämäalan yhteistyöohjelma 2025–2030

Sillanrakennusta yli osaamiskuilujen

Sisällys

Esipuhe	3
Johdanto	5
Strategiset painopistealueet 2025–2030	7
Tavoite 1: Varmistetaan työvoiman oikea-aikainen ja oikeudenmukainen muutosvalmius, niin että kaikki ovat osallisia ja työmarkkinoilla on henkilöitä, joilla on oikeaa osaamista vihreän ja digitaalisen siirtymän toteuttamiseen	8
Tavoite 2: Vahvistetaan työvoiman tarjontaa ja yhtäläisiä mahdollisuuksia kaikille, niin että Pohjola pystyy paremmin kohtaamaan työmarkkinoiden tarpeet ja pystyy käyttämään koko työvoiman osaamisen hyödykseen	10
Tavoite 3: Oikeudenmukaisen kilpailun vahvistaminen ja työvoiman liikkuvuuden lisääminen reiluilla työmarkkinoilla vähentämällä rajaesteitä Pohjoismaissa	12
Tavoite 4: Hyvän ja turvallisen työympäristön vahvistaminen, niin että työympäristö on sopeutettu sekä olemassa oleviin että uusiin työelämän tarjoamiin lähtökohtiin ja vaatimuksiin	14
Yhteistyöohjelman arviointi	16
Tietoja tästä julkaisusta	17

Tämä julkaisu on saatavilla myös saavutettavana verkkoversiona:
<https://pub.norden.org/politiknord2024-719>

Esipuhe

Ruotsin työ- ja kotouttamisministeri Mats Persson ja Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri Karen Ellemann

Pohjoismaiden pääministerit hyväksyivät vuonna 2019 pohjoismaista yhteistyötä koskevan vision, jonka mukaan *Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä*. Vision toteuttamisessa priorisoidaan kolmea painopistealuetta, joiden tarkoituksena on varmistaa vihreä, kilpailukykyinen ja sosiaalisesti kestävä Pohjola. Työelämä on pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien kantava voima, ja sillä on keskeinen merkitys vision toteuttamiselle.

Vision toteuttamisen aikana meillä on edessämme useita haasteita mutta myös mahdollisuuksia, jotka leimaavat Pohjoismaiden työmarkkinoita ja ovat meille kaikille yhteisiä:

- Vihreä siirtymä asettaa vaatimuksia pohjoismaisille työmarkkinoille siirtymän toteuttamisesta ja oikeiden investointien tekemisestä kestäväen tulevaisuuden hyväksi mutta myös, jotta Pohjola voi edelleen olla vihreä edelläkävijämaa.
- Demografinen kehitys edellyttää huomion kiinnittämistä erityisesti työvoiman tarjontaan, jotta varmistamme osaavan työvoiman hyvän saatavuuden ja voimme jatkossakin rahoittaa hyvinvointiyhteiskuntamme.
- Digitalisaation, tekoälyn ja uuden teknologian lisääntynyt käyttö tarjoaa uusia mahdollisuuksia mutta lisää myös tarvetta muutoksiin ja osaamisen kehittämiseen sekä keskittymistä työympäristöön. Asia koskee paitsi yksittäisiä työnantajia ja työntekijöitä myös työelämän ansiosidonnaista viitekehystä, joka on pohjoismaisen hyvinvointimallin perusta.

Pohjoismailla on ollut yhteiset työmarkkinat jo yli 70 vuoden ajan. Vaikka olemmekin erilaisia, meitä yhdistää ainutlaatuinen yhteisöllisyys, jota tulee hyödyntää, jotta löydetään parhaat ja kestävimät ratkaisut yhteisiä mahdollisuuksia ja haasteita varten. Tämän takia olemme järjestäytyneet työelämäalan ministerineuvostoksi (MR-A), jonka tehtävänä on priorisoida työelämäalaan liittyviä toimia, niin että ne ovat mahdollisimman monelle Pohjoismaiden asukkaalle hyödyksi. Tähän pyritään keskittymällä työmarkkinapolitiikkaan, työoikeuteen ja työympäristöön kansallisesti, alueellisesti ja kansainvälisesti.

Yhteistyöohjelman tavoitteena on antaa kaikille työelämäalan ministerineuvoston alaisuudessa toteutettaville panostuksille ja toimille strategiset suuntaviivat kaudella 2025–2030. Visiomme on, että voimme vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä ja varmistaa, että mahdollisimman moni saa työpaikan, jolle on tunnusomaista hyvä työympäristö, hyvät työehdot ja tasa-arvo.

Näin vahvistamme pohjoismaisten työmarkkinoiden muutosvalmiutta ja kilpailukykyä ja valmistamme Pohjolaa saavuttamaan vision maailman kestävimmästä ja integroituneimmasta alueesta vuoteen 2030 mennessä.

Mats Persson

Ruotsin työ- ja kotouttamisministeri

Karen Ellemann

Pohjoismaiden ministerineuvoston
pääsihteeri

Johdanto

Yhteistyöohjelmassa on priorisoitu toimia aloilla, joissa maamme voivat luoda pohjoismaista hyötyä osaamisen, kokemustenvaihdon ja yhteistyön avulla ja varmistaa paremmat edellytykset Pohjoismaiden työmarkkinoiden kehittymiselle.

Tavoitteena on luoda ratkaisuja, jotka edistävät yksittäisten maiden kansallisten politiikkojen kehittymistä. Tavoitteena on myös koordinoita yhteisiä näkökantoja ja julkilausumia aloilla, joilla maat voivat saavuttaa enemmän yhdessä kuin kukin erikseen.

Pohjoismaisen hyödyn ja edistyksen varmistamiseksi yhteistyöohjelman vision mukaisesti tarvitaan eri ministerineuvostojen välistä tiivistä yhteistyötä ja jatkuvaa vuoropuhelua Pohjoismaiden neuvoston, kansalaisyhteiskunnan ja etenkin työmarkkinaosapuolten kanssa.

Eriytynen pohjoismainen työmarkkinamalli on myös tärkeä väline ei vain palkkauksen ja työaikojen tai työmarkkinoita ja koulutusta koskevien muuttuneiden olosuhteiden takia, vaan etenkin hyvien edellytysten luomiseksi, kun tavoitteena on saavuttaa Pohjolan Visio 2030.

Työelämäalan ministerineuvosto hyväksyi yhteistyöohjelman 29. elokuuta 2024, ja se on voimassa 2025–2030.

Visio 2030

Kilpailukykyinen Pohjola

Haluamme yhdessä edistää Pohjolan vihreää kasvua, joka perustuu tietoon, innovointiin, liikkuvuuteen ja digitaaliseen integraatioon.

Vihreä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää yhteiskuntiemme siirtymistä vihreään talouteen sekä hiilineutraaliutta ja kestävää kierto- ja biotaloutta.

Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää osallisuutta, tasa-arvoa ja yhtenäisyyttä alueella, jossa on yhteiset arvot ja jossa vahvistetaan kulttuurivaihtoa ja hyvinvointia.

Pohjoismaiden ministerineuvoston kaiken toiminnan tulee edistää visiota, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Yhteistyöohjelmassa kuvataan, miten sektori työskentelee kolmen strategisen painopistealueen parissa.

Strategiset painopistealueet 2025–2030

Kattava ja osaava työvoima, muutoksiin valmiina olevat työmarkkinat, hyvät työehdot sekä hyvä ja osallistava työympäristö ovat ratkaisevassa asemassa, kun pyritään tavoitteeseen vihreän, kilpailukykyisen ja sosiaalisesti kestävä Pohjolan luomiseksi. Näiden tavoitteiden välillä on keskinäinen riippuvuus, eikä yhtä voida saavuttaa ilman toista.

Työelämäalan ministerineuvosto haluaa myös tulevalla kaudella kiinnittää huomion kestäväan kehitykseen, tasa-arvoon ja nuorisonäkökulmaan. Työelämäalan ministerineuvosto huomioi kyseiset ja muut keskeiset monialaiset näkökulmat panostuksissa ja toimissa yhteistyössä muiden ministerineuvostojen kanssa.

Työelämäalan ministerineuvosto on tätä taustaa vasten päättänyt kaudelle 2025–2030 seuraavista päätavoitteista ja osatavoitteista, joilla pyritään edistämään Pohjolan yhteistä visiota, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä.

Tavoite 1: Varmistetaan työvoiman oikea-aikainen ja oikeudenmukainen muutosvalmius, niin että kaikki ovat osallisia ja työmarkkinoilla on henkilöitä, joilla on oikeaa osaamista vihreän ja digitaalisen siirtymän toteuttamiseen

Kaikki ovat osallisia

Monet merkit viittaavat siihen, että työpaikkoja häviää joiltakin aloilta vihreän ja digitaalisen siirtymän takia, kun taas toisille aloille niitä syntyy lisää. Siksi on tärkeää ohjata kasvusuunnassa oleville aloille niitä, jotka ovat vaarassa menettää työpaikkansa. Tässä muutoksessa tärkeitä ovat aktiivinen työmarkkinapolitiikka ja osaamisen kehittämiseen tehtävät investoinnit, kouluttaminen sekä täydennys- ja jatkokoulutus. Tämä on ratkaisevan tärkeää paitsi vihreän ja digitaalisen siirtymän onnistumisen kannalta myös siksi, ettei vihreä siirtymä lisää epätasa-arvoa.

Työvoiman oikea-aikaista ja oikeudenmukaista muutosvalmiutta koskevan tavoitteen toteuttamiseksi työelämäalan ministerineuvosto haluaa tulevalla ohjelmakaudella nimenomaisesti kiinnittää huomion seuraavaan:

**Osatavoite
1.1**

Tietopohjan vahvistaminen siitä, miten vihreä ja digitaalinen siirtymä vaikuttavat pohjoismaisiin työmarkkinoihin ja osaamisen tarpeeseen.

**Osatavoite
1.2.**

Vihreän ja digitaalisen siirtymän edistäminen työmarkkinoilla myös Pohjolan isojen kaupunkien ulkopuolella.

**Osatavoite
1.3.**

Elinikäisen oppimisen ja muutosvalmiuden edistäminen muun muassa luomalla paremmat mahdollisuudet ja kannustimet ammatillisen urapolun valintaan tiiviissä yhteistyössä asianomaisten sektorien kanssa.

Tavoite 2: Vahvistetaan työvoiman tarjontaa ja yhtäläisiä mahdollisuuksia kaikille, niin että Pohjola pystyy paremmin kohtaamaan työmarkkinoiden tarpeet ja pystyy käyttämään koko työvoiman osaamisen hyödykseen

Kaikkien osaaminen käyttöön

Pohjolan asukkaat ovat suhteellisen hyvin koulutettuja ja yhdenvertaisia keskenään ja työskentelevät pohjoismaisen työmarkkinamallin puitteissa. Mallilla varmistetaan työmarkkinoiden turvallisuus, joustavuus ja muutosvalmius, mikä johtaa korkeaan työllisyyteen ja tuottavuuteen. Pohjoismailla on kuitenkin haasteita demografisen kehityksen suhteen työikäisten määrän vähetessä ja hoivaa tarvitsevien vanhusten määrän kasvaessa. Samaan aikaan liian suuri osa työvoimasta ei ole koulutuksessa eikä työelämässä. Myös rakenteelliset esteet leimaavat edelleen osittain pohjoismaisia työmarkkinoita, sillä ne haastavat koko työvoiman osaamisen liikkuvuutta. Pohjoismaat ovat lisäksi mukana kasvavassa kansainvälisessä kilpailussa pätevän työvoiman houkuttelemiseksi ja pitämiseksi.

Jotta saavutetaan tavoite työvoiman tarjonnan vahvistamisesta ja yhdenvertaisista mahdollisuuksista, työelämäalan ministerineuvosto haluaa tulevilla ohjelmakaudella nimenomaisesti keskittyä seuraavaan:

Osatavoite 2.1.

Tietopohjan vahvistaminen työllisyyden parantamiseksi erityisesti niissä ryhmissä, joiden yhteys työmarkkinoihin on heikko, kuten ikääntyneet, toimintarajoitteiset henkilöt, Euroopan ulkopuolelta tulevat naiset sekä nuoret, jotka eivät ole koulutuksessa eivätkä työelämässä.

Osatavoite 2.2.

Yhdenvertaisen kohtelun ja työelämän tasa-arvon vahvistaminen, jotta Pohjoismaat pystyvät mobilisoimaan koko työvoiman osaamisen sukupuolesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisusta, etnisestä taustasta, uskonnosta tai muusta vakaumuksesta, toimintarajoitteesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai iästä riippumatta.

Osatavoite 2.3.

Esteiden selvittäminen ja mahdollisten toimien tunnistaminen, jotta kyetään paremmin houkuttelemaan pätevää työvoimaa pohjoismaisille reiluille työmarkkinoille ja pitämään työvoimasta kiinni.

Tavoite 3: Oikeudenmukaisen kilpailun vahvistaminen ja työvoiman liikkuvuuden lisääminen reilulla työmarkkinoilla vähentämällä rajaesteitä Pohjoismaissa

Oikeudenmukainen kilpailu

Oikeudenmukainen kilpailu on keskeinen elementti Pohjolan kilpailukyvyn ja muutosvalmiuden kannalta. Se edellyttää reiluja olosuhteita työmarkkinoilla ja vapaata liikkuvuutta. Sen ansiosta torjutaan jatkuvasti ja ponnekaasti rajaesteitä, työelämärarikollisuutta ja sosiaalista polkumyyntiä. Ainutlaatuisen pohjoismaisen kolmikantaisen työmarkkinamallin kehittäminen ja soveltaminen ovat keskeisessä asemassa tässä työssä. Sama pätee tiiviseen yhteistyöhön EU-asioissa, kun on kyse Pohjoismaiden kokonaisuudesta koskevista asioista sekä ymmärryksen ja kunnioituksen luomisesta pohjoismaista työmarkkinamallia ja osapuolten autonomiaa ja roolia kohtaan.

Jotta saavutetaan tavoite oikeudenmukaisesta kilpailusta ja työelämän liikkuvuuden lisäämisestä, työelämäalan ministerineuvosto haluaa tulevalla ohjelmakaudella nimenomaisesti keskittyä seuraavaan:

**Osatavoite
3.1.**

Rajat ylittävän työelämärikollisuuden ja sosiaalisen polkumyynnin vastaisten toimien vahvistaminen muun muassa pohjoismais-balttilaisen työelämärikollisuuteen keskittyvän verkoston avulla.

**Osatavoite
3.2.**

Työvoiman liikkuvuuden lisääminen Pohjoismaiden välillä muun muassa vähentämällä rajesteitä.

**Osatavoite
3.3.**

Työsuojelun ja työelämän joustavuuden välisen tasapainon varmistaminen muun muassa EU-asioissa tehtävän yhteistyön avulla ja kansainvälisten toimijoiden kanssa kunnioittaen työmarkkinaosapuolten erityistä roolia.

Tavoite 4: Hyvän ja turvallisen työympäristön vahvistaminen, niin että työympäristö on sopeutettu sekä olemassa oleviin että uusiin työelämän tarjoamiin lähtökohtiin ja vaatimuksiin

Toimiva työelämä

Toimiva työelämä edellyttää hyvää työympäristöä ja on keskeistä sekä yksilölle että Pohjolan maille, koska se luo edellytykset taloudelliselle kasvulle ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoitukselle. On kuitenkin olemassa useita tekijöitä, jotka vaikuttavat tuntemaamme työelämään ja muuttavat sitä.

Kyse on paitsi toimintatavoista myös uusien työskentelymuotojen luomisesta. Samaan aikaan on tärkeää kiinnittää huomio psykososiaalisiin haasteisiin. Työntekijöiden ja työnantajien on sopeuduttava uusiin edellytyksiin ja vaatimuksiin. Onnistuakseen muutosprosessien on oltava oikeudenmukaisia, tehokkaita ja osallistavia.

Jotta päästäisiin tavoitteeseen, että pohjoismaiset työmarkkinat säilyvät tulevaisuudessakin hyvänä ja turvallisena työympäristönä, työelämäalan ministerineuvosto haluaa tulevilla ohjelmakaudella nimenomaisesti kiinnittää huomion seuraavaan:

**Osatavoite
4.1.**

Terveellisen työympäristön edistäminen aikana, jolloin hybridityöympäristöjen, alustatyön, joustavien sopimusten ja uusien työsuhtemuotojen käyttö lisääntyy ja ihmiset pysyvät pidempään työelämässä.

**Osatavoite
4.2.**

Tietopohjan vahvistaminen työympäristöön liittyvien psykososiaalisten ja organisatoristen haasteiden syistä, vaikutuksista ja käsitlemisestä pohjoismaisilla työmarkkinoilla.

**Osatavoite
4.3.**

Pohjoismaisten työmarkkinoiden mahdollisuuksia ja haasteita koskevan tietopohjan vahvistaminen digitalisaation ja siihen liittyen tekoälyn (AI) käytön lisääntyessä.

**Osatavoite
4.4.**

Tehokkaiden työympäristöstrategioiden ja valvontamenetelmien edistäminen työperäisten sairauksien, työtapaturmien, kuolemantapauksien ja kestäättömien työolosuhteiden ehkäisemiseksi.

Yhteistyöohjelman arviointi

Yhteistyöohjelma on voimassa vuosina 2025–2030, mutta kausi jakautuu kahteen kolmivuotiseen työsuunnitelmaan, jotka kattavat vuodet 2025–2027 ja 2028–2030. Yhteistyöohjelma arvioidaan kauden puolivälissä, ja työelämäalan ministerineuvosto voi arvioinnin perusteella tarkistaa ohjelmaa ja saada sen avulla näkemyksiä jälkimmäisen kauden työsuunnitelman laatimiseen. Tämän lisäksi yhteistyöohjelmaa arvioidaan jatkuvasti työelämäalan ministerineuvoston ja pääsihteerin arvion perusteella.

Tietoja tästä julkaisusta

Pohjoismainen työelämäalan yhteistyöohjelma 2025–2030

PolitikNord 2024:719

ISBN 978-92-893-7911-3 (PDF)

ISBN 978-92-893-7912-0 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/politknord2024-719>

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2024

Aloitussivun kuva: Knud Andersen

Muut kuvat: Imagebank Sweden

Julkaistu lokakuussa 2024

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Nordens Hus, Ved Stranden 18, DK-1061 Kööpenhamina, www.norden.org

Lisää pohjoismaisia julkaisuja on luettavissa osoitteessa www.norden.org/fi/julkaisut